

Nr 553

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., om slopande av stödområdesindelningen inom lokaliseringspolitiken.

(Lika lydande med motion nr 672 i Andra kammaren)

Den s. k. lokaliseringspropositionen (nr 185) vid 1964 års riksdag angav som en huvudsaklig uppgift för lokaliseringspolitiken att verka utjämnande vid den strukturomvandling som näringslivet — speciellt den industri som producerar för hemmamarknaden, liksom jordbruket — till icke ringa mån genom statliga åtgärder, raserande av det skydd mot utländsk konkurrens och omlagd jordbrukspolitik utsatts för. En betydelsefull faktor är även den rikliga förekomsten av arbetstillfällen av olika slag inom vissa landsdelar, särskilt i de tre storstadsregionerna, och den folk-tillströmning från andra landsdelar som i samband därmed uppstått. Denna utveckling har otvivelaktigt gynnats av förläggningen av allmänna institutioner med betydande personalbehov, liksom investeringar för industrier och bostäder, genom disponerande av kommunikationsresurser härför och motsvarande indragningar på andra håll.

Särskilt hårt har vidsträckta glesbygder drabbats av den förda näringspolitiken. Lokaliseringspropositionen anger emellertid såsom syfte att främja möjligheter för sådana orter som hårt drabbats att kunna ernå likvärdiga ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden med andra lyckligare lottade delar av vårt land. Dessa synpunkter vidhålls också i de direktiv som 1968 års lokaliseringsutredning erhållit.

Redan från början var denna nya lokaliseringsverksamhet efter 1964 års riktlinjer avsedd som försöksverksamhet. De administrativa former den getts har också delvis stark karaktär därav. Inte minst anknypningen till ute i länen befintliga organ och det lösa infogandet i länsstyrelserna av planeringsråd med svävande uppgifter och än mera svävande bestämmelser angående kompetens och verksamhetsformer vittnar därom liksom den halvdemokratiska sammansättningen av råden.

Såsom mogen att omprövas anges klart tillämpningen av den geografiska avgränsningen av lokaliseringsstödet. Det s. k. norra stödområdet och de tämligen godtyckligt tillkomna stödområdena därutån hade redan från början drag av provisorium. Uppenbart är att exempelvis stora delar av det inre Norrland i hög grad behöver omfattande lokaliseringsåtgärder. Lika säkert förefaller det att andra delar av stödområdet är i en helt annan situation. Däremot torde åtskilliga orter utanför stödområdena på goda grunder kunna bedömas såsom lämpliga verksamhetsområden för sådana åtgärder. Men gränsområdena — trakter som ligger omedelbart utanför den godtyckliga stödområdesindelningen — drabbas uppenbarligen av avse-

värda svårigheter av denna benägenhet. Detta gäller inte minst de mellansvenska länen. Uppsala, Västmanlands, Örebro och Värmlands län, liksom även Älvsborgs län, har kännning därav. Stora delar av smålandslänen samt Gotland borde kunna vara arbetsfält för effektiva lokaliseringståtgärder. Men i den mån de ligger utanför stödområdesindelningen har de bragts i ett sämre läge. En faktor är den påtagliga lockelsen för företag belägna i dessa gränsområden att söka sig till orter där det är lättare att få resurser att utvidga verksamheten. Därigenom kan de lockas att lämna industrifattiga bygder för att söka sig till bättre villkor på håll där ny företagsamhet också är välkommen. För exempelvis Uppsala och Stockholms län gäller dessutom att, i den mån företag på grund av dyrare omkostnader överväger att söka sig ut från storstadsregionen till billigare markkostnader och hyror och från storstadsregionens överhettade arbetsmarknad, blicken lätt glider förbi de närbelägna trakterna, ehuru sysselsättningsbehov och ledig arbetskraft kan finnas också där, över till orter inom stödområdet.

När de svårigheter som stödområdesindelningen vållar påtalats har svaret lätt nog blivit att i fall "särskilda skäl" föreligger lokaliseringstöd kan lämnas till orter och företag över hela landet. I årets statsverksproposition angives att under tiden 1 juli 1965—30 november 1968 70 % av stödet har utgått till företag inom norra stödområdet. I statsutskottets utlåtande nr 63/1968 angavs i våras att under den gångna delen av försöksperioden nära en fjärdedel av lokaliseringstödet har utgått till företag utanför stödområdet. Utskottet sade sig även för framtiden räkna med fortsatt behov utanför detta. Då man emellertid år 1966 förfrågade sig hos vederbörande statsråd om avsikten att ändra bestämmelserna eller mjuka upp praxis, blev svaret att det hittillsvarande systemets förändring icke var aktuell. Statsrådet gav också klart besked om orsaken: "Det är regeringen som fattar beslut i fråga om rationaliseringstöd till företag utanför norra stödområdet."

Den omfattning de förhållanden tagit, som föranlett sådana verksamma lokaliseringståtgärder utan hänsyn till snäva administrativa gränsdragningar, torde dock tyda på att moståndet mot en reform numera icke är lika bestämt. Såsom berörts har också direktiven för 1968 års lokaliseringstudredning tagit sikte därpå. För näringslivet i länen och kommunala och statliga myndigheter där torde det framstå som onödig centralisering, att avsteg från stödavgränsningen endast kan ske med punktutryckning av Kungl. Maj:t.

I årets statsverksproposition anges att efterfrågan på arbetskraft under 1969 kommer att stegras med tyngdpunkt i storstadslänen. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i förening med insatser av annat slag måste därför sättas in för att motverka en fördjupning av klyftan mellan skilda landsdelar i fråga om sysselsättning och levnadsstandard. Därför åsyftas även i propositionen intensifierade åtgärder i sysselsättningsskapande syfte i områden med långsiktigt underskott på arbetstillfällen. Även i detta sammanhang hänvisas till behovet av ökade insatser för arbetstagare som drabbats av arbetslöshet på grund av strukturumlägningspolitiken och den av konkurrensen framtvungna rationaliseringen. I propositionen hänvisas direkt till den fortgående minskningen av sysselsättningen inom jord- och skogsbruk, den

branschvis mycket ojämnt fördelade utvecklingen inom industrin och den fortlöpande expansionen inom servicesektionen såsom några huvuddrag i fråga om den regionalt framträdande bristen på samstämmighet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. I detta sammanhang säges uttryckligen att "utvecklingen innebär ökade svårigheter inte bara för det norra stödområdet utan också i viss mån för områden i mellersta och södra Sverige". Även detta talar för att överge den administrativa stödområdesindelningen, kompletterad av extra uttryckningar efter regeringsbeslut. Ett mera ordinärt, ett mera rättvist förfarande borde eftersträvas. Inte belägenheten utan de ekonomiska och sociala förhållandena i varje enskilt fall borde vara grund för lokaliseringståtgärder. Lokala myndigheter, kommunalt i primärkommuner och landsting liksom statligt på länsplanet, borde här kunna medges verksamma befogenheter att handha de enskilda fallen, och de centrala organen huvudsakligen inskränkas till att ge allmänna riktlinjer och utöva kontroll.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära

att stödområdesindelningen i lokaliseringpolitiken avskaffas;
samt

att lokaliseringsslån och bidrag på grundval av lokala myndigheters prövning och utan onödiga centralbyråkratiska inskränkningar måtte på ett rättvist sätt komma näringslivet inom de landsdelar till godo, där sysselsättnings- och befolkningspolitiska förhållanden så påfordrar, varvid glesbygdernas svårigheter särskilt beaktas.

Stockholm den 28 januari 1969

Ferdinand Nilsson (cp)
i Kungsängen

Ernst W. Olsson (cp)

Harald Pettersson (cp)

Herbert Hermansson (cp)

Egon Andreasson (cp)
